

ПОЈМОВНИК

Енес Халиловић

ПЕВАЊЕ

Неко време је свет чекао на други том *Месневије*. Већ у првом дистиху ове књиге, Руми каже *Треба извесно време да крв ѿосѣане млеко*. Преводаилац и коментатор овог дела Фејзулах Хаџибајрић пише да је свака ствар везана за своје време. „Пред порођај у организму мајке појави се млеко”, пише он. Чекао је Руми нова зрења своје мудрости, а потом пустио стихове да извиру.

У правцу зрења креће се и Едип. И он је, песничком вољом, ношен сазнањем. То што је решио загонетку Сфинге, само је овера његовог правца. Случај Едипов је специфичан, јер у једној тачки среће крв своју и млечну везу са мајком, што је опет млечна веза са његовом децом која су од његове крви.

Када је сазнао да му је умрла кћер (1977), да се стишала крв њена, песник Владимир Холан престао је да пише поезију. Ни стих до смрти (1980).

Један те исти је правац до поезије, кроз поезију и од поезије.

Песници су само жице свемирске харфе. Одређена је дебљина жица и дужина њихова, тиме и тон. Ми певамо и ћутимо оивичени са знањем које нам је одређено.

Владар свемира влада хармонијом свих светова. Он нема почетак ни крај. Његова је вечност.

ИСТРАЖИВАЊЕ

Драгослав Андрић о легенди једној казује. Ли Таи Пе скончао је живот у води. Па хајдмо за песником, у истрагу по траговима и стиховима. У песми „Месечина” Ли Таи Пе нам о царици збори која је ишла уз степенице по којима су капи росе, а у њима месец пун. Отишла је до павиљона у којем *Месечина њреде ниџи*. Ли Таи Пе вели да потом царица *Тужно љледа дуђо у месеци*. У песми под називом „У пролеће”, он казује да када пева *месеци у љлавейнилу осмех крије*. Велики песник у „Лакој песми” вели да има *склоносџ жена* а у другој – „На гласје песме о чистој свирци срца” – пева *над љлавейним сводом месеци надвисује облаке, вољан да сја за двоје*.

За двоје?

А шта он то мисли и чега се сећа када у песми „Сам по ноћи” вели да *Месеци смешка се мило*. Ли Таи Пе био је скитница и прогнаник. Шта је за њега било да удари на цара, ил’ да му удари на образ? Бунио се против цара Минг Хоанг Тија, а издахнуо за време цара Кијен Лунга који му је штампао песме, након што је победио у биткама и сплеткама за круну.

Ако их је штампао нови цар, можда их је читао!

Можда зато губе се неке песме Ли Таи Пеа па се нађу три века доцније. Можда је нови цар читао баш песму „Месечина” о царици која одлази у павиљон и тужно гледа у месец. Можда је легенду о смрти песниковој (утопио се у ре-

ци, док је покушавао да мрежом ухвати месечев одраз) смислио баш цар Кијен Лунг пошто је убио Ли Тај Пеа (да тако скрије љубоморе чин). Не знам, тек друг Ли Таи Пеа, велики песник Ту Фу, у „Црној застави”, збори нешто, изоккола. У песми Ту Фуа, онај што има круну овако се јада *Победник ја сам, победник с круном на коси / да само њешка рана на њрсима не њече!*

ЧИТАЊЕ

Некад је потребан геније који пише, да би прочитан био, негде, геније други, удаљен у времену, удаљен у простору, језиком преграђен.

Писали су многи о кинеској лирици, али слабо спомињаху мудрог Лао Цеа. Његове странице отвара нам Црњански кад га у антологију смешта.

Треба некад Лао Це да се роди само да не умре Лао Це.

ИЗГРАДЊА

И данас исто тврдим. Најлепша прича коју сам прочитао је једна корејска бајка. На две странице у њој су мајчинска љубав, љубав према мајци, љубав љубавника, опасност, захвалност, једна река и један мост.

Жена је остала без мужа, али је седам синова брижно гледала и хранила. Жени је био потребан мушкарац. Прелазила је преко опасне реке сваке вечери и ишла на састанке љубавне, након што би синове успавала. Ал’ су једном синови, док је мајка била на другој обали код љубавника, саградили мост преко опасне реке. Када се мајка вратила кући, одлучила је да никада не оде на ону страну. Након што су изидали мост, синови нису мајци рекли ни реч, а она никад није прешла преко њега, на обалу другу.

Упорно, годинама замишљам човека који је испричао ову причу, оног првог који је испри-

чао и дао људима и вековима да је зачешљавају. Некад, у мојој глави, тај мајстор кратке приче има Сартрове наочари, некад весла низ реку у Персовом дипломатском оделу, а некад седи крај ватре и покушава рукама да се споразуме с неким ко је испевао „Бановић Страхућу”.

Ко ће знати шта је веће: љубав или праштање? Река или мост?

ПРИЧАЊЕ

Радују се освети они који је траже. Освету своју није видео Кентаур Нес, али је могао бити сигуран у њу.

Када је Херакле са Дејаниром прелазео преко реке Еуен, пренео је кћер и неке кућне ствари, а жену је требало да му пренесе Кентаур Нес, кога је Херакле, некад, победио у рвању. Гревс вели да је ово прича истинита. Када је Херакле већ прешао на другу обалу, Нес је напаствовао Дејаниру, ал’ се он поврати и стрелама га погоди. Тада, пред очима смрти, досети се Нес. Рече Дејанири да у бочицу наспе крви његове, јер ће помоћу ње задржати Херакла када буде хтео другу жену да љуби. Мислила је, потом, женска глава, да ће се Херакле окренути девојци Јоли, па је помешала ту крв са водом у којој је прала његову одећу.

Херакле обуче кошуљу, али отровна крв поче да му нагриза тело херојско. Када је свукао кошуљу, ишчукао је комаде свог меса, залепљене. Урлао је, потом себи подигао ломачу и сам је запалио.

Тешко је хероју на ломачи, тешко је Дејанири која љубомором мужа спаљује. А Кентаур Нес, умро је врло лако, сасвим сигуран да ће туђа рука освету одиграти. Чврста би његова нада. Изгледа да је пре догађаја на реци Еуен, Јасон одлучио да не иде у постељу с Медејом. Причу о томе, и све што је било потом, брзо су чули сви у језику грчком.

РАТОВАЊЕ

Хомер је градио Грке. О њима певајући, певао је за децу њихову. Када би се на мит наслонио, знао је да га дотера, али и да га исправи као што баштован веже за притку посрнула боранију. Старији грчки мит казује да је Одисеј затекао Пенелопу са педесетак љубавника. Није желео Хомер да Грци сутра, када ратна времена свану, остају крај жена да се увијају као мачке око прагова. Ратник на рат да мисли, а не на жену. Чувао је Хомер тог ратника на броду и у боју. Од пуне главе га је чувао.

Били су ратови на Балкану. Нешто се не сећам да је неки песник певао да ће задићи сукњу жене борца из свога народа. Не сећам се да је неко певао о томе – а да јесте, можда би га растргао неки трибун, национални.

Сећам се жеђи Јесењинове за женом ратника, у подељеној црвено-белој Русији. „Ане Сњегине” сад се сећам у Пешићевом преводу. *Згоднo бi билo с жeнoм вoјникa / сaд дa oтпoчнeм њрeљубу нeкy.*

ПЛАКАЊЕ

Наука је, ипак, мања од поезије.

Истраживач Наполеон Шанон бележи, крај реке Ориноко, да дечац из племена Јаномаме у дванаестој години живота распознају двадесет врста пчела.

Аргонаут Бут, казују песници, знао је имена свих својих пчела. И плакао је кад се нека од њих не врати роју своје.

ЛАГАЊЕ

Има једна планета именом Земља. И копно једно има именом Европа. На том копну земља Србија. У њој има један град, име му је Тутин. У том граду има сајт: *Званична ѡрезентѡација*

оїшїїне. На том сајту, савремени Аноним писао је о граду. Прво Аноним измишља легенду да је Тутин добио име по тутњави војске Хусеин-бега Градашчевића. Потом вели Аноним да се Тутин први пут помиње у *Глухавичкој йовели* 28. маја 1396. године. Одаје га проста чињеница да је Градашчевић живео у XIX веку.

Глупост и лаж два су основна предуслова да легенда постане млађа од историје.